

POLICY FÖR POSITIV KONFLIKT- KÄNSLIGHET I UTVECKLINGSSAMARBETE

<i>Dokumenttyp:</i>	Policy
<i>Beslutad av:</i>	Palmecentrets styrelse, 2016-06-08
<i>Dokumentansvarig:</i>	Generalsekreteraren
<i>Senast reviderad:</i>	2017-04-04
<i>Senast granskad:</i>	2017-04-04

Olof Palmes Internationella Center utgör med sina 27 medlemsorganisationer ett aktivt nav i den svenska arbetarrörelsens internationella arbete som genomförs tillsammans med fackliga organisationer, socialdemokratiska partiet och andra folkrörelseorganisationer. Dessa organisationer representerar mer än hundra års erfarenhet av att främja medborgerligt engagemang, demokratisering och bekämpning av fattigdom.

Följande policy om positiv konfliktkänslighet är avsedd att ge en insikt om Palmecentrets arbete med och via konflikter. Den utgör ett verktyg som ska implementeras och integreras för att stödja Palmecentrets engagemang för demokrati, mänskliga rättigheter och fred så att man undviker eventuella negativa effekter av biståndsarbete. Policyn är även tänkt att stärka biståndsarbetets positiva effekter och praxis.

Denna policy definieras inom den vidare kontext som omfattar konflikt, förändringsteori och utveckling inom vilken Palmecentret verkar samt Palmecentrets eget förhållningssätt och strategi.

BAKGRUND

Palmecentrets arbete för progressiv social förändring handlar om att förändra en rad olika orsaker till sociala konflikter, exempelvis fattigdom, ojämlikhet, otillfredsställda grundläggande behov, sociala orättvisor och missförhållanden, marginalisering och segregering, orättvis fördelning av naturresurser, brott mot de mänskliga rättigheterna, brist på frihet, auktoritärt styre och korruption. Detta arbete styrs i grunden av en rättighetsbaserad strategi samt av demokratiska värderingar och solidaritet. Vi är övertygade om att detta arbete inte bara kommer att leda till stärkt demokrati och mänskliga rättigheter, utan också till fred och stabilitet. I denna process är fredliga kollektiva handlingar, demokratisk organisering, utbildning och kapacitetsuppbyggnad Palmecentrets viktigaste verktyg för förändring och inflytande.

Även om vårt medborgerliga och politiska engagemang är tänkt att leda till positiva resultat för målgrupperna genom att ta itu med ovan nämnda konfliktfaktorer, kan det också förorsaka oavsiktlig skada om det exempelvis bidrar till att fördjupa klyftorna mellan olika delar av samhället, om relationerna mellan lokala människor försämras eller om arbetet leder till negativa attityder bland grupper i samhället. Denna skada kan, om den inträffar, också leda till en ökad känsla av hot mot människors trygghet, och därmed orsaka destabilisering och ytterligare konflikter.

Ett exempel på sådan skada är om vårt utvecklingsbistånd ges enbart till parter i en viss socialgrupp i samhället utan att tillhandahålla ett tydligt konfliktkänslighetsramverk som föreskriver att de aktiviteter dessa parter ska genomföra ska vara inkluderande, icke-

diskriminerande och icke-våldsamma samt följa principen om fredlig social samexistens med andra socialgrupper och samhället i stort. En negativ effekt av utvecklingsstöd kan leda till en snedvridning av den sociala tilliten och överbrygningarna i samhället i stort. I en konfliktfylld kontext kan denna risk förstärka negativa stereotyper, hat, polarisering och avhumanisering av den andra sidan.

Risken för negativa biståndseffekter vid sociala konflikter är särskilt stor i vår samtida värld där religiösa, etniska, rasmässiga, territoriella samt kulturella och språkliga uppdelningar systematiskt odlas och politiseras av olika elitgrupper som önskar uppnå vissa mål och särskilda förmåner. Detta förstör de många faktiska band som binder samman människor, skapar sårbara samhällen och länder och banar väg för spänningar och destruktiva våldsamma konflikter. Bristen på finkänslighet vid utvecklingspartnerskap och/eller okänslig behandling av de ovan nämnda politiserade uppdelningarna kan således undergräva människors samhällsengagemang för demokrati, fred, människors trygghet och mänskliga rättigheter. Det är därför av stor vikt att Palmecentrets utvecklingsbistånd och verksamhet genomsyras av ett konfliktkänslighetsperspektiv så att de negativa följderna av konflikten minimeras och de positiva verkningarna främjas.

KONFLIKTER OCH PALMECENTRETS FÖRÄNDRINGSTEORI

Palmecentret anser att förändringsarbete ofta sker i en konfliktfylld miljö. Konflikter uppstår i mänskliga relationer och är därför en integrerad del av människans existens även i fredstid. Konflikter kan uppstå på både personlig och mellanmänsklig nivå, inom och mellan grupper, inom och mellan organisationer samt på internationell nivå. Konflikter uppstår när två eller flera parter anser att deras angelägenheter, intressen, värderingar, behov och strukturer är oförenliga. Parterna i konflikten kan vidta åtgärder som skadar övriga parter möjligheter att nå sina mål. Om konflikterna inte hanteras och löses kan de växa och bli alltmer destruktiva, fientliga och skadliga för alla inblandade, även för många människor som inte är inblandade i konflikten men redan befinner sig i en utsatt situation. Återkommande våld och inbördeskrig är oerhört farliga för demokrati och välbefinnande. Det är i relationer som konflikter hanteras, löses eller förändras. I de fall en konflikt kan hanteras fredligt och konstruktivt blir konflikten en viktig faktor som kan leda till social förändring och omvandling.

KONFLIKTKÄNSLIGHET

Begreppet konfliktkänslighet i förhållande till utveckling och humanitärt bistånd har lyfts fram sedan slutet av 1990-talet. Idag inser allt fler biståndsgivare, statliga myndigheter och internationella icke-statliga organisationer (INGO) att det finns en risk för att konflikter förvärras i samband med bistånd och utvecklingsstöd. Dessutom har internationella organisationer som FN (Förenta nationerna), Världsbanken, OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) med flera gett tydliga rekommendationer och vägledningar för hur man ska granska utvecklingsstöden ur ett konfliktkänslighetsperspektiv, uppförandekoden samt hur man ska anpassa stödet efter konfliktkontexten under och efter konflikterna med tanke på mänsklig otrygghet och instabilitet i staten. Många INGO-organisationer blir alltmer involverade i framtagningen av standarder och verktyg avsedda att ta itu med denna risk. De flesta biståndsgivare, myndigheter och INGO-organisationer hanterar ovan nämnda problem genom att lyfta fram konfliktkänslighet.

För att kunna tillämpa konfliktkänslighetsstrategin i Palmecentrets arbete behöver måste man förstå det relationsramverk Palmecentrets program och projekt fungerar, interagerar och påverkar inom för att undvika negativa effekter. En konfliktkänslighetsstrategi gäller alltså i alla sammanhang, oavsett nivån på spänningarna och våldet. Därför är det viktigt att säkerställa att

Palmecentrets utvecklingsprogram är känsligt för möjliga konfliktfaktorer. Ett bra verktyg för konfliktsensibilisering av projekt och program är tillvägagångssättet ”gör ingen skada”,¹ det vill säga att analysera skiljelinjer och länkar som kan ge en förståelse av konfliktkontexten genom att identifiera faktorer som för människor samman (länkar) och faktorer som driver människor från varandra (skiljelinjer).

Palmecentrets verksamheter bygger på viktiga principer som utgör grunden för konfliktkänslighet: delaktighet, ickevåld, icke-diskriminering och fred. Palmecentret har dock inget uttalat ramverk för att undvika eventuella negativa biståndseffekter vid konflikter. Det finns inte bara ett behov av att undvika negativ påverkan på Palmecentrets partner i konflikten, utan också ett behov av att aktivt koppla Palmecentrets förändringsteori genom hela organisationen och dess inflytande på fred och mänsklig trygghet samt integrera detta i Palmecentrets övergripande verksamhet och praxis.

VÅR STRATEGI: POSITIV KONFLIKTKÄNSLIGHET

De flesta internationella biståndsgivare, myndigheter och INGO-organisationer har skiftat sitt arbete med humanitärt bistånd från konfliktblint till konfliktkänsligt. Att arbeta med ”konfliktkänslighet” innebär att man lägger särskilt fokus på att undvika de negativa effekterna av utvecklingsprogram och projekt. Denna utveckling är positiv, men sambandet mellan ett konfliktkänsligt utvecklingsbistånd och fredsbyggande verksamhet är fortfarande relativt svagt. Om man undviker oavsiktlig skada i konflikten har man kommit halvvägs till att aktivt länka samman partnerskap för demokrati och mänskliga rättigheter med fred och mänsklig trygghet. Palmecentret strävar efter att komma förbi denna begränsning genom att operera med den mer omfattande principen ”positiv konfliktkänslighet”. Detta innebär ett bredare fokus, inte bara på att undvika negativa effekter av utvecklingsarbete i konflikter, utan även på att maximera de positiva effekterna på fred och mänsklig trygghet. Även om konfliktkänslighet i utvecklingsbistånd inte innebär att man arbetar specifikt för fred, medför det ändå viktiga konsekvenser för Palmecentrets mål med demokrati, mänskliga rättigheter och fred.

Positiv konfliktkänslighet syftar till att skapa möjligheter för positiva bieffekter genom att stärka vår egen och partnerns förmåga att minska källorna till våld och otrygghet, sociala spänningar, hat och extremism. Vårt arbete för social förändring är inte begränsat till att förbättra demokrati och mänskliga rättigheter, utan innebär också att främja fred och mänsklig trygghet. Mänsklig trygghet handlar om att människor ska kunna leva fridfulla liv, fritt från hot och rädsla för våld och alla källor till otrygghet, som fattigdom och sjukdomar. Därför innebär vårt arbete också att omvandla samhällseliga ramverk från missämja, antagonism, social polarisering och söndring till acceptans, tolerans, respekt och fredlig samexistens. Positiv konfliktkänslighet är mer än bara konfliktkänslighet. Genom att främja ”positiv konfliktkänslighet” kan Palmecentret samtidigt stödja demokratiseringsprocessen med processer för social förändring och konfliktlösning på ett kreativt sätt. På så vis blir Palmecentret inte bara en aktör för demokrati och mänskliga rättigheter, utan även en politisk fredsaktivist.

VÅR VISION

Palmecentrets övergripande mål är ”en värld med fredliga samhällen grundade på demokratins ideal och alla människors lika värde och rättigheter”. Denna vision av fred och mänsklig trygghet, demokrati och jämlikhet anger inriktningen för verksamheten, liksom för vårt långsiktiga arbete med att stärka dessa värden och deras praktiska genomförande i världen. Hållbara ramverk och plattformar för konfliktlösning, dialog och kommunikation, i synnerhet

¹ Se anvisningar för verktyget ”Gör ingen skada” – ”Analys av skiljelinjer och länkar” i Palmecentrets kortfattade guide för konfliktanalysverktyg.

med avseende på livskraftiga demokratiska institutioner, utgör en organisk del av Palmecentrets vision. I själva verket handlar Palmecentrets kärnverksamhet – att organisera och ge människor möjlighet till förändring – om att utveckla en livskraftig uppsättning institutioner och regler för att hantera sociala konflikter utan att ta till våld.

VÅRA PRINCIPER

Palmecentret arbetar aktivt för att främja principerna om positiv konfliktkänslighet i alla projekt och program, oavsett kontext och oavsett graden av stabilitet eller spänningar och våld. Dessa principer är:

- 1) Inkludering, öppenhet och icke-diskriminering. Vi bedriver verksamhet som är inkluderande och öppen för aktivister från hela det sociala spektrumet, oavsett kön, ras, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, religion etc. Inkludering, öppenhet och icke-diskriminering säkerställer att positiv förändring uppnås genom att vi engagerar alla människor över olika grupperingar, och betonar betydelsen av politiska och socioekonomiska gemensamma aktiviteter mellan de olika grupperna framför religiösa, etniska nationalistiska, sekteristiska och andra identitetsskillnader. Palmecentret ansluter sig till principen om att ett mångfaldigt deltagande är en avgörande framgångsfaktor för social förändring.
- 2) Icke-våld. Vi tillämpar enbart fredliga metoder och dialog i vårt arbete för att lyfta samhället från fattigdom, förtryck, ojämlikhet, maktmissbruk, korruption och våld samt andra källor till mänsklig otrygghet. Icke-våld är den enda metoden för konfliktlösning som Palmecentret erkänner.
- 3) Fredlig samexistens. Vi främjar en fredlig samexistens mellan individer, socialgrupper och samhällen genom att bekämpa stereotyper, fiendebilder, polariseringar, extremism, hat och motsättningar. Fredlig samexistens säkerställer att förändringsarbetet medför respekt och värdighet för alla, och att man skiljer på sakfrågor och personfrågor.

Dessa principer för positiv konfliktkänslighet utgör en integrerad del av Palmecentrets kärnvärderingar.

VÅRA METODER

På Palmecentret förvärvas, integreras och samordnas principerna för positiv konfliktkänslighet på följande sätt:

En systematisk förståelse av sammanhanget ur ett konfliktkänsligt perspektiv, med avseende på de tre principerna inkludering, ickevåld och fredlig samexistens, på projekt- och programnivå.

Projekt- och programansökningar ska analysera de politiska, socioekonomiska, institutionella och konfliktfyllda faktorer som positivt och negativt kan påverka projekt och program och vice versa. Palmecentret ska alltid samarbeta med partners och andra progressiva intressenter för att nå större förståelse för de relevanta kontextfaktorerna, konfliktfrågorna och aktörerna.

- Den kunskap som erhållits från analysen av konfliktkänsliga kontexter ska vidarekopplas till projekt- och programansökningar, planering, uppföljning, rapportering och utvärdering.

- Förståelsen av kontexten bör också säkerställa att Palmecentrets programutveckling är känslig för konfliktfaktorer, i synnerhet inom områden som kännetecknas, eller har kännetecknats, av våldsamma konflikter.
- Principer för positiv konfliktkänslighet redovisas i projektet och i programhandläggarnas handböcker, liksom i grundläggande instruktioner för hur man arbetar med dessa principer.
- Principer om positiv konfliktkänslighet är inte en engångsföreteelse utan utgör värden som ska återspeglas i Palmecentrets hela verksamhet, inklusive administration, kommunikation, anställning av personal och upphandling av konsulter.
- Programrelaterat samarbete och inlärningsaktiviteter, inklusive nätverksmöten, utbildningar och studiebesök som kan användas som en möjlighet att aktivt motverka social polarisering, antagonism, hat, extremism och exkludering samt för att stärka och främja relationer och samarbete över olika indelningar och grupper.
- I särskilda fall, när Palmecentret arbetar direkt med konflikter, försoning, dialog och fred och/eller tillkallas av lokala aktörer och accepterar rollen som tredjepartsmedlare i konflikten, är en detaljerad konfliktanalys ett måste. I dessa fall är ett avgörande syfte med konfliktanalysen att ge en systematisk överblick, vilket hjälper till att framställa en konstruktiv flernivårespons på konflikten. Konfliktanalysöversikten måste innehålla kunskap om kontexten och aktörerna i konflikten samt deras konfliktfrågor, det vill säga vad som står på spel, problem, tryck, spänningar, rädslor samt intressen, förhoppningar, behov och värderingar, samt om de mål som motiverar aktörerna och driver dem till vissa typer av beteenden. Det är viktigt att förstå sambanden mellan parterna, att kontrollera balansen för Palmecentrets egen verksamhet eller kontakter, att se var allierade eller potentiella allierade finns, att identifiera öppningar och möjligheter till intervention eller åtgärder samt, naturligtvis, att utvärdera vad som redan gjorts.

Konfliktanalysverktyg bör användas för att underlätta en hållbar konfliktomvandlingsprocess som kännetecknas av att man skapar ökat förtroende, fördjupad förståelse och kontinuerlig dialog så att man når fram till kreativa problemlösningar som gynnar alla parter.